

”Refleksiivisyys ja responsiivisuus oikeudessa” -seminaari

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta, 12.–14.3.2019

Oikeus saada eurokäteistä

Pankkikonttoriverkoston supistuminen ja vaikeudet saada käteistä rahaa ovat olleet esillä julkisessa keskustelussa viime aikoina. Vaikka käteisellä maksaminen on vähentynyt sähköisten maksutapojen yleistyessä, osalle ihmisistä käteinen on edelleen tärkeä maksuväline – kyse voi olla esimerkiksi vanhuksesta, joka ei käytä pankkikorttia, tai maksuvaikeuksissa olevasta, joka hallitsee rahan käytön paremmin maksamalla käteisellä, tai henkilöstä, joka käteisen käyttämisellä haluaa suojella yksityisyyttään ja välttää maksajatietojensa kertymisen eri järjestelmiin. Pankit tehostavat toimintojaan ohjaamalla asiakkaitaan sähköisten maksupalveluiden käyttöön, mutta huomioidaanko maksujärjestelmän digikehityskulussa riittävässä määrin yksilön oikeudet.

Seminaaripaperissa tarkastellaan, mitä juridisia näkökulmia käteisen saatavuuteen liittyy. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota mm. siihen, että euroseteleille on säädetty EU:n perussopimustasolla laillisen maksuvälineen (legal tender) asema euromaissa. Lisäksi kirjoituksessa käsitellään pankkien tehtävää luottolaitostoiminnasta annetussa laissa määriteltynä talletuspankkina ja peruspankkipalveluiden tarjoajana. Peruspankkipalveluihin on säädetty kuuluvaksi oikeus nostaa käteistä rahaa. Lain perusteluissa on todettu, että varojen nostaminen voi olla mahdollista joko konttorissa tai automaatilla, mutta esimerkiksi käteisen saatavuuden alueellisia kriteereitä ei ole määritelty tarkemmin.

Nyky-yhteiskunnassa raha on välttämätön vaihdon väline tavaroiden ja palveluiden hankkimiseksi. Peruspankkipalveluiden tarjoamisessa korostuukin syrjimättömyyden vaatimus. Käteinen raha on myös yksi varallisuuden omistusmuoto. Seminaaripaperissa tarkastellaan käteisen perusoikeudellisia ulottuvuuksia yhdenvertaisuuden lisäksi omaisuuden ja yksityisyyden suojan kannalta. Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa voidaan kysyä, tulisiko eurokäteisen saatavuutta turvata tarkkarajaisemmin lainsäädännössä.